

بررسی و تحلیل ضمانت‌های اجرایی منفی در تورات، انجیل و قرآن کریم

* مهدی محسنیان‌راد

** محسن الویری

چکیده

با توجه به گستره و ژرفای مطالعات نوین دین‌شناسی و ضرورت‌های برخاسته از فضای جهانی برای مفاهمه بین‌ادیانی، بهره‌گیری از روش‌های دقیق علمی به ابزاری اجتناب‌ناپذیر برای شاخه‌ای از این مطالعات به نام «دین‌شناسی تطبیقی» تبدیل شده است. در این مقاله که به روش تلفیقی تحلیل محتوای کمی و کیفی انجام شده و بخشی از یک گزارش تحقیقی گسترده است، ابتدا مفهوم ضمانت‌های اجرایی منفی یا مجازات‌ها تبیین می‌شود و سپس مسئله اصلی تحقیق (شناخت مشابهت‌ها و تفاوت‌های ضمانت‌های مذکور در تورات، انجیل و قرآن کریم) تبیین می‌گردد.

واژگان کلیدی

ضمانت اجرایی منفی، مجازات، دین‌شناسی تطبیقی، تورات، انجیل، قرآن.

mohsenianrad@yahoo.com

alviri@bou.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۱۵

*. دانشیار دانشگاه امام صادق (ع).

** استادیار دانشگاه باقرالعلوم (ع).

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۵/۲۶

طرح مسئله

شاید وقتی نخستین گردهمایی برای گفتگوی بین‌ادیانی در سال ۱۸۹۳ میلادی در شیکاگو برگزار شد (فیشر، ۱۳۸۸: ۲۰۵) کسی فکر نمی‌کرد قرن بیستم، شاهد انبوهی از کنفرانس‌هایی در این زمینه باشد. تعداد فراوانی از این کنفرانس‌ها - که در قرن بیست و یکم نیز شاهد رشد فزاینده آنها هستیم - در پی روشن کردن تفاوت‌ها و زمینه‌های اشتراک ادیان هستند. (همان: ۲۰۷) جهان ادیان با وجود تفاوت‌هایی در باورها و مناسک دارای شباهت‌ها و هم‌گرایی‌هایی با یکدیگر نیز هستند. (کونگ، ۱۳۸۷: ۱۰) این موضوع سبب پیدایش شاخه‌ای نو از مطالعات دین‌شناسی به نام «دین‌شناسی تطبیقی»^۱ و به عبارت دقیق‌تر «مطالعه تطبیقی ادیان»^۲ شده است که هدف آن به گفته‌ی ای. سی. بوکه مقایسه ویژگی‌های ادیان بزرگ جهان به شیوه علمی است. این شناخت مقایسه‌ای ادیان می‌تواند به تفاهم جهانی ادیان که به‌هیچ‌روی به معنای دین یکپارچه جهانی^۳ نیست، (همان: ۱۲) مدد رساند. مهم‌ترین دشواری این شاخه از مطالعات دین‌شناسی، تردید در امکان‌پذیری مقایسه و چگونگی یافتن محورهای اشتراک و افتراق واقعی بین ادیان و مهم‌تر از آنها روش دور ماندن از تأثیر علاقه طبیعی و اجتناب‌ناپذیر انسان‌ها به دین خود و گرایش انسان‌ها به معیار مقایسه و مبنای قضاوت قرار دادن دین خود است. از این‌رو پاره‌ای از دین‌پژوهان معتقدند هر نوع مطالعه تطبیقی بین ادیان باید از هرگونه قضاوتی خالی باشد. (تیوارت، ۱۳۸۱: ۸ - ۶؛ فیشر، ۱۳۸۸: ۹۶)

از سویی دیگر، دین‌شناسی تطبیقی نمی‌تواند تنها یک توصیف مقایسه‌ای بماند؛ بلکه باید ارزش‌گذارانه و انتقادی باشد. چگونگی جمع بین این دو امر، منشأ تأملاتی روش‌شناختی در مطالعات تطبیقی ادیان شده است. (تیوارت، همان: ۱۰ - ۹) افزون بر این، گستره و ژرفای گفتگوی بین ادیان در چند دهه اخیر به مرحله‌ای از رشد و کمال رسیده است که بهره‌گیری از روش‌هایی نو برای واکاوی‌های بیشتر در این زمینه را پرهیزناپذیر کرده است. این مقاله به‌نوبه خود گامی در این مسیر است تا بررسی مقایسه‌ای مجازات‌های تعیین‌شده در سه دین بزرگ یهودیت، مسیحیت و اسلام را محور تحقیق قرار دهد.

1. Comparative Religion.
2. Comparative study of Religions.
3. Universal Religion.

تبیین مفاهیم اصلی

«ضمانت‌های اجرایی^۱ نوعی پاداش یا تنبیه است که [هنجارهای] مورد انتظار جامعه را تقویت می‌کند» (گیدنز، ۱۳۷۷: ۸۱۳) و واکنشی عملی از سوی دیگران به رفتار یک فرد یا گروه است؛ واکنشی که هدف آن تأمین اطاعت از هنجار معینی است. (همان: ۱۳۳) ضمانت‌ها از نظر مضمون به دو دسته مثبت (دادن پاداش برای هم‌نوایی) و منفی (تنبیه برای رفتاری که هم‌نوایی نمی‌کند) تقسیم می‌شوند. (همان: ۱۳۲) ضمانت‌های اجرایی منفی به‌گونه‌های استهزا و تمسخر، جریمه، حبس و ... به‌منظور توقف رفتارهای غیرقابل پذیرش اجتماعی به‌کار می‌رود. (Shepard, 2007: 69) آنها مبین عدم رضایت از نامطلوبی‌ها هستند که به‌صورت توقف محبت، منزوی کردن، تبعید، محبوس کردن، محروم کردن از حقوق اجتماعی، اجرای آزارها و آسیب‌های جسمانی و حتی محکومیت به مرگ اعمال می‌شوند. (Ferrante, 2008: 173)

میان هنجارها و ضمانت‌های اجرایی، رابطه‌ای تنگاتنگ وجود دارد. هنجارها از طریق پاداش و مجازات^۲ تقویت می‌شوند. آن دسته از هنجارها که در گروه «هنجارهای بسیار مهم»^۳ جای دارند، به‌وسیله ضمانت‌های اجرایی رسمی^۴ مانند مجازات‌های قانونی و همچنین هنجارهای دیگر با مجازات‌های غیررسمی^۵ مانند تمسخر دیگران حمایت می‌شوند. (Ballantine, 2010: 68) گاه منشأ ضمانت اجرایی می‌تواند خود کنش‌گر باشد؛ چنان‌که هم‌رنگی، هم‌شکلی و پیروی از هنجارها، یک نوع تأیید و اطمینان خاطر را در پی دارد و عدم آن، نوعی عدم اطمینان خاطر را. (رفیع‌پور، ۱۳۸۵: ۱۹۶) بنابراین در هر جامعه‌ای و هر زمانی، محدوده رفتارهای قابل تحمل^۶ و «محدوده ضمانت‌های اجرایی»^۷ کم‌وبیش برای مردم مشخص است و می‌دانند در چه شرایطی رفتارشان از جانب دیگران تحمل می‌شود و در چه

1. Sanction.
2. Penalties.
3. Most important norms.
4. Formal Sanction.
5. Informal Sanction.
6. Tolerance zone.
7. Sanction zone.

شرایطی غیرقابل تحمل است و احتمال توییح دارد. (همان: ۲۰۲) به همین دلیل، هنجارها و ضمانت‌های اجرایی، هر دو خصلت نسبی، ویژه، عینی و مجسم^۱ را دارند و جنبه‌هایی از فرهنگ هنجاری^۲ محسوب می‌شوند. (Shepard, 2007: 69) البته از یاد نباید برد که در گستره آموزه‌های دینی، وقتی سخن از هنجارها به میان می‌آید، مقصود هنجارهای پذیرفته‌شده در جامعه موردنظر نیست؛ بلکه مراد هنجارهایی است که دین در پی عمومی‌سازی آنهاست.

اسلام‌شناسان بخشی از آنچه را «بایدها و نبایدها» می‌نامیم، در دسته موضوعات اخلاقی و بخشی را در موضوعات فقهی جای داده‌اند. اخلاقی‌ها به ملکات نفسانی انسان و فقهی‌ها به رفتار مکلفان مربوط می‌شوند. موضوعات اخلاقی تا زمانی که پا از محدوده نفس انسان بیرون نگذاشته یا موجب ضرر رساندن به غیر نشده‌اند، مجازات شرعی یا قانونی این‌جهانی ندارند؛ برای نمونه، ریاکاری که یک صفت پست نفسانی است، در یک محکمه شرعی محکوم و مجازات نمی‌شود؛ ولی وقتی دروغ که یک رذیلت نفسانی به حساب می‌آید، موجب زبان دیگران یا از بین رفتن حق آنها شود، فرد دروغگو به دلیل دروغگویی خود - مانند شهادت دروغ در دادگاه - مجازات می‌شود.^۳

تبیین مسئله

این مقاله بر آن است تا مجازات‌ها را در گستره سه کتاب مقدس بررسی و مقایسه کند تا به‌نوبه خود گامی در مسیر تقویت گفتگوی غیرجانبدارانه بین ادیان بردارد و الگویی را برای بررسی‌های مقایسه‌ای ارائه دهد. از این رو باید دسته‌بندی دیگری از ضمانت‌های اجرایی فراهم شود تا بتوان خصلت‌های ضمانت‌های اجرایی در تورات، انجیل و قرآن را با مباحث مطرح در حوزه جامعه‌شناسی مقایسه نمود. در این زمینه می‌توان از دو دسته ضمانت‌های اجرایی با منشأ زمینی و آسمانی سخن گفت که آنچه در سه کتاب مقدس آمده - چه حوزه اجرای آن دنیوی باشد و چه اخروی - در دسته دوم جای می‌گیرند. بررسی رابطه‌های احتمالی بین این

1. Concrete.

2. Normative culture.

۳. درباره منطق تقسیم‌بندی آموزه‌های دینی، بنگرید به: طباطبایی، ۱۳۸۸: ۳۴ - ۳۲.

دو دسته از ضمانت‌های اجرایی نیازمند بررسی بیشتر است؛ ولی می‌توان شواهدی یافت که ضمانت‌های اجرایی نوع اول از نوع دوم تأثیر پذیرفته‌اند؛ مانند برخورد نیروی انتظامی برخی از کشورهای اسلامی در برابر تظاهر به روزه‌خواری در ملاً عام.

برخی بر این باورند که می‌توان خطای ناظر به مجازات‌های زمینی را «جرم» و خطای ناظر به مجازات‌های آسمانی را «گناه» نامید. درباره تفاوت‌های جرم و گناه دیدگاه‌هایی وجود دارد؛^۱ اما شاید یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های ضمانت‌های اجرایی آسمانی در مقابل زمینی، خصلت «نسبی بودن ضمانت‌های اجرایی در زمان‌ها و مکان‌ها» در نوع زمینی و «عدم نسبییت آن» در نوع آسمانی باشد. ضمانت‌های اجرایی آسمانی دربرگیرنده «همه زمان‌ها و مکان‌ها» هستند؛ درحالی‌که ضمانت‌های اجرایی زمینی این‌گونه نیستند. گیدنز می‌نویسد:

تا پیش از اوایل قرن نوزدهم، خواه در اروپا و یا آمریکا، از زندانی کردن برای کیفر دادن جرم به‌ندرت استفاده می‌شد؛ درحالی‌که اکنون چنین نیست.
(۱۳۷۷: ۱۳۴)

مجازات‌های مطرح‌شده در سه کتاب مقدس، فاقد قید زمانی یا مکانی هستند. برای نمونه، انجیل در آیه ۸ فصل ۲۱ از مکاشفه می‌گوید: از زناکاران نباشید و مجازات چنین عملی را قرارگرفتن در دریاچه افروخته از آتش تعیین می‌کند. (انجیل شریف، ۱۹۸۶: ۷۰۴) قرآن نیز در آیه ۶۸ سوره ۲۵، چنین منعی را مطرح می‌کند و مجازات آن را عذاب دوچندان در قیامت و پیوسته خوارماندن می‌داند. در هر دو مثال، هیچ اثری از نسبی بودن زمان و مکان وجود ندارد. تفاوت جرم و گناه هرچه باشد، با اطمینان می‌توان گفت ضمانت‌های اجرایی زمینی «این‌جهانی» هستند. حتی سخت‌ترین ضمانت‌های اجرایی منفی، پایان دادن به حیات «این‌جهانی» است؛ درحالی‌که ضمانت‌های اجرایی آسمانی گاه «آن‌جهانی»، گاه «این‌جهانی»، گاه «این‌جهانی - آن‌جهانی» و گاه «آن‌جهانی - این‌جهانی» هستند. در همان مثال از قرآن (پیوسته خوارماندن) به‌نوعی خصلت «بیشتر این‌جهانی - شاید آن‌جهانی» یا «بیشتر آن‌جهانی - شاید این‌جهانی» دارد و در مواردی ترسیم مرز دقیق میان آنها امکان‌پذیر نیست. این مقاله با بررسی مقایسه‌ای انواع ضمانت‌های اجرایی منفی در سه کتاب مقدس،

۱. درباره تفاوت‌های جرم و گناه، بنگرید به: سیدحسینی تاشی، ۱۳۸۶: فصل ۶ - ۵؛ منسکی، ۱۳۷۸: ۳۲.

تفاوت‌ها و تشابه‌های آنها را به صورت روش‌مند کشف خواهد کرد و در معرض داوری دین‌پژوهان قرار خواهد داد.

پیشینه تحقیق

جستجو در چند کتابخانه دانشگاهی معتبر جهان و همچنین اینترنت و گفتگو با صاحب‌نظران^۱ حاکی از آن است که مطالعات انجام‌شده درباره مجازات‌ها در سه کتاب مقدس، گسترده و درخور اعتنا نیست. از نمونه‌ها می‌توان به فصلی از کار منسکی و همکارانش در کتاب *اخلاق در شش دین جهان* اشاره کرد. وی شش دین هندویسیسم، بودایسم، سیکسیسم، یهودیت، مسیحیت و اسلام را در قالب ۹ محور اصلی بررسی کرده است. یکی از محورهای مورد بررسی او «حق و ناحق» از نظر این ادیان و یکی از محورهای فرعی ذیل این محور اصلی، موضوع مجازات‌هاست. وی در مقدمه کتاب *درباره مجازات در ادیان*، دو نکته مهم را مطرح کرده است؛ یکی اینکه ادیان، خطاهایی را که مربوط به خدا و در نتیجه امری مربوط به تلقی و قلب فرد - نه فقط عمل خارجی - باشند، قابل توبه و بخشش می‌دانند؛ ولی در جوامع انسانی، دولت‌ها مجازات‌ها را براساس اعمال خارجی و مستقل از موضوع عفو اعمال می‌کنند و هر رفتاری که غیر قانونی خوانده شود، دارای مجازات است. دیگر اینکه هریک از ادیان برای آنچه خطا می‌شمارند، اصطلاحات فنی خود را دارند و باید درباره استفاده از آنها در ترجمه مفاهیم مربوط به ادیان دیگر دقت نمود. (منسکی، ۱۳۷۸: ۳۳ - ۳۲)

علاوه بر این، نتیجه بررسی‌ها درباره مجازات در سه دین یهودیت، مسیحیت و اسلام در مقالاتی که به ترتیب کلایو لاتون، ترور شانون و معشوق بن علی نوشته‌اند، در این کتاب آمده است. (همان: ۳۰۳ - ۳۰۲، ۳۷۶ - ۳۷۵ و ۴۵۰ - ۴۴۶)

از میان تحقیقات مستقل انجام‌شده می‌توان به گزارش پروژه تحقیقاتی مقایسه‌هنجار «جنگ» در ادیان اشاره کرد که سال ۲۰۰۹ در قالب کتابی با یازده فصل^۲ از سوی دانشگاه ملل متحد با همکاری انستیتو بین‌المللی صلح در اسلو منتشر شد. در این تحقیق که به روش

۱. از جمله با مسئولان انستیتو مطالعات مسیحیت در تورنتو کانادا (Institute for Christian Studies).
2. World Religions and Norms of War, New York, United Nations University, Popvski, Vesselin, Gregory M. Relichberg & Nicholas Turuer, 2009.

کتابخانه‌ای انجام شده، هنجار جنگ از دید منابع ادیان مختلف از جمله اسلام (به تفکیک شیعه و سنی) مسیحیت (به تفکیک کاتولیک، پروتستان و ارتدکس) و ادیان دیگری مانند هندوئیسم و بودائیسم بررسی شده است.

روش تحقیق

برای انجام این پژوهش از یک روش تحقیق تلفیقی^۱ در تحلیل محتوا^۲ استفاده شده که آن را «تحلیل محتوای عمقی»^۳ می‌نامیم. روش‌های تحقیق مختلط یا تلفیقی که به عنوان سومین رویکرد روش‌شناسی مطرح شده، شیوه‌ای است که محققان با استفاده از هر دو رویکرد کمی و کیفی به جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها پرداخته، یافته‌ها را یکپارچه^۴ می‌کنند و استنتاج‌های خود را براساس برداشت‌های حاصل از هر دو روش کمی و کیفی در قالب یک مطالعه یا یک پروژه تحقیقاتی ارائه می‌دهند. (Teddlie, 2009: 7) مقصود از «عمقی» نیز همان است که آدریان هالیدی^۵ هنگام مقایسه دو پارادایم تحقیق کیفی و کمی به آن اشاره کرده و گفته است در تحقیق کمی، عمل شمارش موارد وقوع دنبال می‌شود؛ درحالی‌که در تحقیق کیفی «نگاه عمیق»^۶ انجام می‌شود. (Holiday, 2002: 6) استربرگ^۷ درجه این عمق را براساس میزان تمرکز بر متن مشخص می‌کند و می‌گوید محققان کیفی ممکن است در سطوح مختلف بر «متن» متمرکز شوند. ساده‌ترین سطح همان شمارش ساده^۸ است؛ درحالی‌که سطوح بعدی می‌تواند برحسب موضوع تحقیق و اهداف آن پیچیده‌تر شود. (Esterberg, 2002: 172)

در تحقیقی که این مقاله گزارش آن به حساب می‌آید، واحد کدگذاری^۹، مجازات مرتبط با گزاره هنجاری استخراج شده از یک آیه بوده است. از آنجاکه مهم‌ترین بخش اجرای تحلیل

1. Mixed Methods Research.

2. Content Analysis.

۳. برای این روش، معادل «Deep Content Analysis» انتخاب شده است. (ر.ک: محسنیان‌راد، ۱۳۹۰: ۳۲۰ - ۲۸۰)

4. Integrate.

5. A. Holiday.

6. Deep look.

7. Simple counting.

8. Coding unite.

محتوا، تدوین دقیق و روشن کدنامه و آموزش پلکانی و چندمرحله‌ای کدگذاران است، (Neuendorf, 2004: 132 _ 134) دستورالعمل‌هایی برای کدگذاران تهیه شد تا وحدت رویه آنها در بالاترین حد ممکن تضمین شود.

از آنجاکه پهنه مفهومی واژه‌ها و اصطلاحات مربوط به دسته‌بندی و گونه‌شناسی رفتارهای دینی و غیردینی نزد روحانیان مسلمان با کشیشان مسیحی و خاخام‌های یهودی یکسان نیست، در تحقیق حاضر، پیروی از این اصطلاحات دنبال نمی‌شود؛ بلکه تنها تنبیه و مجازات دنیوی یا اخروی مبنای کار قرار گرفته است. شواهد حاکی از آن است که در هر سه کتاب مقدس، در کنار برخی از باید‌ها و نبایدها، تنبیه‌ها و مجازات‌هایی مطرح شده است. بنابراین کدگذار موظف شده بود در گام اول، تنبیه‌ها را در قالب یک گزاره مستقل ثبت کند. به این ترتیب، کار استخراج و ثبت مجازات‌ها و تنبیه‌ها آغاز شد. سرانجام ۱۴۶۰ گزاره حاوی مجازات استخراج گردید و سپس فهرستی از مجازات‌های هر سه کتاب به صورت مستقل تنظیم شد که کدنامه‌ای با ۵۹ ردیف مبتنی بر این فهرست‌ها فراهم آمد. جزئیات بیشتری از روش‌های ناظر به اجزای خرد تحقیق، مانند شیوه وزن‌دهی در خلال مقاله بیان خواهد شد.

یافته‌های تحقیق

الف) پنجاه و نه مجازات در سه کتاب مقدس

از مجموع ۱۰۳۹۶ گزاره هنجاری استخراجی از سه کتاب مقدس، در ۱۴۶۰ گزاره، مجازات‌هایی پیش‌بینی شده که در مطالعه حاضر به ۵۹ دسته تقسیم و با همین تعداد کد معرفی شده است. جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که همراه با ۱۴ درصد از هنجارهای سه کتاب، نوعی تنبیه و مجازات نیز آمده و در ۸۶ درصد به هیچ مجازاتی اشاره نشده است. سهم گزاره‌های هنجاری با مجازات در تورات، انجیل و قرآن یکسان نیست (۸/۴ درصد تورات، ۱۰/۶ درصد انجیل و ۲۰/۱ درصد گزاره‌های قرآن همراه با مجازات هستند).

در انجیل، گزاره شامل چهار و پنج مجازات وجود ندارد. قرآن نیز فاقد گزاره پنج مجازات است؛ درحالی که ۰/۴ درصد گزاره‌های تورات پنج‌مجازات‌ی است. میانگین تعداد مجازات‌های ۴۴۹۰ گزاره هنجاری قرآن ۰/۲۶۳ با انحراف استاندارد ۰/۵۱۴ است که در مقایسه با دو کتاب

دیگر مشخص می‌شود هم میانگین و هم انحراف استاندارد آن بیش از دو کتاب دیگر است. مفهوم این وضعیت آن است که قرآن پرمجازات‌تر (میانگین تورات ۰/۱۲۲، انجیل ۰/۱۲۳ و قرآن ۰/۲۶۳) و از نظر تعداد مجازات در هر گزاره، متنوع‌تر از دو کتاب دیگر است. (انحراف استاندارد تورات ۰/۴۹۵، انجیل ۰/۳۷۸ و قرآن ۰/۵۸۲)

اگر از گزاره‌های بدون مجازات در هر سه کتاب صرف‌نظر کرده، محاسبات را بر مجازات‌دارها دنبال کنیم، خواهیم دید که میانگین گزاره‌های مجازات‌دار تورات ۱/۴۵۶ می‌باشد که بیش از دو کتاب دیگر است (انجیل با ۱/۱۵۹ و قرآن با ۱/۳۰۵ مجازات)؛ درحالی‌که انحراف استاندارد در قرآن بیش از دو کتاب دیگر است (تورات ۰/۹۹، انجیل ۰/۳۸۵ و قرآن ۰/۵۸۲). مفهوم این اعداد آن است که تعداد مجازات‌های تعیین‌شده برای هر گزاره مجازات‌دار در انجیل کمتر از دو کتاب دیگر است. همچنین به‌علت انحراف استاندارد پایین، تفاوت این امر در میان گزاره‌های مجازات‌دار انجیل کمتر از دو کتاب دیگر است. ازسوی دیگر، انحراف استاندارد بالا در قرآن حاکی از تفاوت فراوان در تعداد مجازات‌ها در میان گزاره‌های قرآن است.

جدول (۱): سهم تعداد مجازات‌های هریک از گزاره‌های هنجاری دارای مجازات در سه کتاب مقدس

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱. بدون مجازات	۰	۳۵۸۶	۷۹.۹	۲۴۹۶	۸۹.۴	۲۸۵۴	۹۱.۶	۸۹۳۶	۸۶
۲. دارای یک مجازات	۱	۶۷۸	۱۵.۱	۲۵۰	۹.۰	۱۹۶	۶.۳	۱۱۲۴	۱۰.۸
۳. دارای دو مجازات	۲	۱۸۳	۴.۱	۴۳	۱.۵	۳۹	۱.۳	۲۶۵	۲.۵
۴. دارای سه مجازات	۳	۳۶	۰.۸	۲	۰.۱	۱۱	۰.۴	۴۹	۰.۵
۵. دارای چهار مجازات	۴	۷	۰.۲	۰	۰.۰	۲	۰.۱	۹	۰.۱
۶. دارای پنج مجازات	۵	۰	۰.۰	۰	۰.۰	۱۳	۰.۴	۱۳	۰.۱
جمع		۴۴۹۰	۱۰۰	۲۷۹۱	۱۰۰	۳۱۱۵	۱۰۰	۱۰۳۹۶	۱۰۰
میانگین (مجازات‌دارها)		۱.۳۰۵		۱.۱۵۹		۱.۴۵۶		۱.۳۰۳	
انحراف استاندارد		۰.۵۸۲		۰.۳۸۵		۰.۹۹		۰.۶۵۰	
میانگین (با / بی مجازات‌ها)		۰.۲۶۳		۰.۱۲۳		۰.۱۲۲		۰.۱۸۳	
انحراف استاندارد		۰.۵۸۵		۰.۳۷۸		۰.۴۹۵		۰.۵۱۴	

از آنجاکه برخی از گزاره‌های هنجاری دارای بیش از یک مجازات هستند، فراوانی مجموع ۵۹ کد، تعداد ۱۹۰۲ مجازات است. (جدول ۲)

با بررسی وضعیت درصد حضور (AP) ۵۹ مجازات در هر سه کتاب مشخص می‌شود فقط دو مورد از ۵۹ مجازات در قرآن دیده نشده است و ۵۷ کد دیگر در این کتاب یافت می‌شود (درصد حضور عناوین ۵۹ گانه مجازات‌ها در قرآن ۹۶/۶ بود). این آمار در انجیل، به دلیل فقدان ۱۴ مجازات از ۵۹ مجازات، عدد ۷۶/۲۷ و در تورات به دلیل غیبت ۲۷ مجازات از ۵۹ مجازات، عدد ۵۴/۲۴ را نشان می‌دهد. وجود درصد حضور ۷۶/۳۴ برای جمع سه کتاب مقدس، حاکی از تفاوت قابل توجه مقوله مجازات در این سه کتاب است.

طبق جدول (۲) هلاک و نابود شدن - بدون اینکه قید یا صفتی بر آن مترتب باشد - با سهمی معادل ۸/۶ درصد، در رتبه اول قرار گرفته است. ۴ رتبه بعدی به ترتیب عبارتند از: دچار عذاب شدن (با قید یا صفت)، دچار دشمنی، خشم و انتقام خداوند شدن، جهنمی شدن و از رحمت خداوند محروم شدن با ۳/۹ درصد. از رتبه ششم به بعد، فاصله هر رتبه از رتبه قبلی در حد یک‌دهم درصد و ناچیز است. محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن رنک، بیانگر تفاوت عمیق رتبه مجازات‌ها در قرآن با تورات و انجیل است. این ضریب برای قرآن و انجیل ۰/۲۸۸ و برای قرآن و تورات ۰/۱۴۶ می‌باشد؛ اما ضریب ۰/۵۱۷ بیانگر نوعی مشابهت نسبی میان انجیل و تورات است.

رتبه اول مجازات‌های تورات، یک‌پنجم مجموع مجازات‌های آن را دربر گرفته است؛ زیرا سهم هلاک و نابود شدن (بدون قید یا صفت) معادل ۲۰/۵ درصد مجازات‌هاست. سهم بعدی با ۱۰/۸ درصد مربوط به ناپاک شدن، رتبه سوم دچار دشمنی، خشم و انتقام خداوند شدن و رتبه چهارم با ۷/۹ درصد گرفتار لعنت شدن (فاعل نامشخص) است. فاصله سهم رتبه‌های بعدی ناچیز است.

فراوان‌ترین مجازات در انجیل هلاک و نابود شدن (بدون قید یا صفت) با ۱۳/۵ درصد است. رتبه دوم از رحمت خداوند محروم شدن می‌باشد با ۱۲/۶ درصد. رتبه سوم با فاصله‌ای زیاد در حد ۷ درصد مربوط به از خدا دور و به شیطان نزدیک شدن است. فاصله رتبه‌های بعدی ناچیز است.

رتبه اول مجازات‌های قرآن مربوط به گرفتار عذاب شدن (با قید یا صفت) با سهم $13/1$ درصد است. رتبه‌های بعدی عبارتند از: جهنمی شدن، دچار آتش شدن (بدون قید یا صفت)، هدایت نشدن، زیانکار شدن و دچار عذاب شدن (بدون قید یا صفت) ($4/2$ درصد). از رتبه ۷ به بعد، فاصله رتبه‌ها ناچیز است.

به این ترتیب، شواهدی بر برخی مشابهت‌ها مانند یکسانی رتبه اول مجازات تورات و انجیل و همچنین برخی تفاوت‌ها، مانند جایگاه مهم جهنم و آتش در قرآن، در مقایسه با دو کتاب دیگر به دست می‌آید.

همان‌طور که گفته شد، مجازات‌ها به ۵۹ کد تقسیم می‌شوند. با ارائه کدهای مذکور به کارشناسان علوم دینی و با تعمق در هریک از آنها، کدها درهم ادغام و به ۵ کد اصلی تبدیل شد؛ به‌گونه‌ای که هریک از کدهای جدید، نماینده یکی از پنج دسته زیر بودند:

الف) مجازات‌های معنوی - اخروی یا اخروی - دنیوی؛

ب) مجازات‌های معنوی - روحی - دنیوی یا دنیوی - اخروی؛

ج) مجازات‌های معنوی - اخروی و احتمالاً دنیوی؛

د) مجازات‌های مادی به‌ظاهر دنیوی؛

ه) مجازات‌های مادی - اخروی و احتمالاً دنیوی.

به این ترتیب، هریک از ۵۹ کد در یکی از پنج دسته جای گرفت که جزئیات آن در جدول شماره (۲) آمده است. وضوح مفهومی هریک از این دسته‌ها ما را از تعریف عملیاتی آنها بی‌نیاز می‌کند.

در این جدول دیده می‌شود که سهم سه گروه (ب)، (ج) و (ه) در قرآن شبیه به هم است و تقریباً هرکدام یک‌چهارم را اشغال کرده‌اند (به ترتیب $28/1$ ، $26/7$ و $23/5$ درصد). یک‌چهارم بقیه نیز به ترتیب میان مجازات‌های (الف) و (د) (به ترتیب $13/1$ و $8/6$ درصد) تقسیم شده است؛ درحالی‌که در دو کتاب دیگر، وضعیت به‌گونه دیگری است.

انجیل بیشترین سهم را در مجازات‌های (الف) وارد ($31/9$ درصد) و همراه با مجازات‌های بند (ب) ($21/9$ درصد) و (د) ($21/9$ درصد) سه‌چهارم از مجازات‌ها را پر کرده و یک‌چهارم

مانده را میان مجازات بند (ج) (۱۴/۶ درصد) و بند (ه) (۹/۷ درصد) تقسیم کرده است.

در تورات، ۴۰ درصد مجازات‌ها از نوع بند (د) است. نیمی دیگر میان مجازات‌های بند (ب) و (الف) (به ترتیب ۲۷/۶ و ۲۶/۸ درصد) تقسیم شده است و با حدس و گمان فقط سهمی معادل ۵ درصد برای (ج) و فقط ۰/۵ درصد مجازات‌های بند (ه) دیده شد. این نتایج بیانگر آن است که مخاطب تورات، در حوزه هنجارها با ضمانت‌هایی اجرایی مواجه است که بسیار بیشتر از آنکه آن جهانی باشد، این جهانی است. از سوی دیگر، مخاطب قرآن بیشتر با ضمانت‌های منفی آن جهانی مواجه است. تفاوت این جهانی و آن جهانی انجیل به اندازه تورات و قرآن نیست.

با نگاهی دیگر و بدون توجه به دنیوی یا اخروی بودن مجازات‌ها می‌توان بندهای (الف)، (ب) و (ج) را مجازات‌های روحی مانند خوار شدن در پیشگاه خدا، از رحمت خدا محروم شدن، به لعنت گرفتار شدن، گناهکار شمرده شدن، رسوا شدن، ناپاک شدن و ... را مجازات‌های روحی نامید و بندهای (د) و (ه) مانند رفتن به جهنم، هلاک شدن، گرفتار عذاب اخروی شدن، تبدیل به حیوان شدن، دچار سختی معیشت شدن، به تغذیه شنیع وادار شدن و ... را مجازات‌های روحی شمرد.

جدول (۲): سهم پنج دسته اصلی مجازات‌ها در هر یک از سه کتاب مقدس و دسته‌های فرعی منشعب از آن تا ۵۹ مجازات دیده‌شده در سه کتاب

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
الف) مجازات‌های معنوی - اخروی یا اخروی - دنیوی									
۲۰. از خدا دور و به شیطان نزدیک شدن	۲۰	۹	۰.۷۶	۲۴	۷.۰۲	۱	۰.۲۶	۳۴	۱.۷۹
۲۱. مواخذه شدن (بدون قید یا صفت)	۲۱	۶	۰.۵۱	۱	۰.۲۹	۴	۱.۰۵	۱۱	۰.۵۸
۵۱. مواخذه شدن (با قید و صفت)	۵۱	۷	۰.۵۹	۰	۰.۰۰	۳	۰.۷۹	۱۰	۰.۵۳
۲۲. از رحمت خداوند محروم شدن	۲۲	۲۲	۱.۸۶	۴۳	۱۲.۵۷	۹	۲.۳۷	۷۴	۳.۸۹
۲۳. آمرزیده نشدن	۲۳	۱۸	۱.۵۳	۵	۱.۴۶	۲	۰.۵۳	۲۵	۱.۳۱

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲۴. از دوستی خدا دور شدن	۲۴	۱۹	۱.۶۱	۳	۰.۸۸	۱۰	۲.۶۳	۳۲	۱.۶۸
۵۲. دچار قهر خداوند شدن	۵۲	۷	۰.۵۹	۱	۰.۲۹	۶	۱.۵۸	۱۴	۰.۷۴
۲۵. دچار دشمنی، خشم و انتقام خداوند شدن	۲۵	۳۴	۲.۸۸	۲۳	۶.۷۳	۳۷	۹.۷۴	۹۴	۴.۹۴
۲۶. به لعنت گرفتار شدن (فاعل نامشخص)	۲۶	۱۲	۱.۰۲	۸	۲.۳۴	۳۰	۷.۸۹	۵۰	۲.۶۳
۵۴. به لعنت خدا گرفتار شدن	۵۴	۱۶	۱.۳۶	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۱۷	۰.۸۹
۵۳. به لعنت بندگان خاص خدا و فرشتگان گرفتار شدن	۵۳	۵	۰.۴۲	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۵	۰.۲۶
جمع الف (مجازات‌های معنوی - اخروی یا اخروی - دنیوی)	۱۵۵	۱۳.۱۳	۱۰۹	۳۱.۸۷	۱۰۲	۲۶.۸۴	۳۶۶	۱۹.۲۴	
ب) مجازات‌های معنوی - دنیوی یا دنیوی - اخروی									
۴۳. خواری در پیشگاه خدا	۴۳	۳	۰.۲۵	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۴	۰.۲۱
۱. خوار شدن (بدون اشاره در پیشگاه خدا)	۱	۲۷	۲.۲۹	۶	۱.۷۵	۰	۰.۰۰	۳۳	۱.۷۴
۲. رسوا شدن	۲	۱۶	۱.۳۶	۲	۰.۵۸	۱	۰.۲۶	۱۹	۱.۰۰
۳. تنها و بدون یاور ماندن	۳	۳۷	۳.۱۴	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۳۷	۱.۹۵
۴۴. از جانب خدا فراموش و بدون یاور شدن	۴۴	۱۱	۰.۹۳	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۱۱	۰.۵۸
جمع ب - ۱	۹۴	۷.۹۶	۹	۲.۶۳	۱	۰.۲۶	۱۰۴	۵.۴۷	
ب - ۲) متناسب شدن به صفاتی چون گناهکار، زیانکار و نفرین‌شده									
۴. ستمگر شدن	۴	۱۸	۱.۵۳	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۱۸	۰.۹۵
۵. ناپاک شدن	۵	۲	۰.۱۷	۱۳	۳.۸۰	۴۱	۱۰.۷۹	۵۶	۲.۹۴
۷. هدایت نشدن	۷	۵۰	۴.۲۴	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۵۱	۲.۶۸
۸. گناهکار شدن	۸	۵	۰.۴۲	۱۱	۳.۲۲	۱۶	۴.۲۱	۳۲	۱.۶۸
۹. زیانکار شدن	۹	۵۰	۴.۲۴	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۵۱	۲.۶۸
۴۵. گمراه شدن	۴۵	۳۱	۲.۶۳	۱۳	۳.۸۰	۲	۰.۵۳	۴۶	۲.۴۲
۴۶. کافر و مشرک شدن	۴۶	۱۱	۰.۹۳	۲	۰.۵۸	۰	۰.۰۰	۱۳	۰.۶۸
۴۷. هدر رفتن اعمال	۴۷	۲۵	۲.۱۲	۳	۰.۸۸	۲۱	۵.۵۳	۴۹	۲.۵۸
۶. متناسب به سایر صفات بد شدن	۶	۲۲	۱.۸۶	۱۲	۳.۵۱	۹	۲.۳۷	۴۳	۲.۲۶
جمع ب - ۲	۲۱۴	۱۸.۱۳	۵۶	۱۶.۳۷	۸۹	۲۳.۴۲	۳۵۹	۱۸.۸۷	

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ب - ۳) نامیدی، سرگردانی، ترس و حسرت									
۱۰. ناامید شدن	۱۰	۵	۰.۴۲	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۵	۰.۲۶
۱۱. سرگردان شدن	۱۱	۷	۰.۵۹	۴	۱.۱۷	۲	۰.۵۳	۱۳	۰.۶۸
۱۲. دچار ترس و وحشت شدن	۱۲	۵	۰.۴۲	۲	۰.۵۸	۱۳	۳.۴۲	۲۰	۱.۰۵
۱۳. دچار حسرت و پشیمانی شدن	۱۳	۶	۰.۵۱	۴	۱.۱۷	۰	۰.۰۰	۱۰	۰.۵۳
جمع ب - ۳		۲۳	۱.۹۴	۱۰	۲.۹۲	۱۵	۳.۹۵	۴۸	۲.۵۲
جمع ب		۳۳۱	۲۸.۰۵	۷۵	۲۱.۹۳	۱۰۵	۲۷.۶۳	۵۱۱	۲۶.۸۷
ج) مجازات‌های معنوی اخروی و شاید دنیوی									
۲۹. بیچاره و بدبخت شدن	۲۹	۵	۰.۴۲	۲	۰.۵۸	۰	۰.۰۰	۷	۰.۳۷
۳۰. به فرجام بد دچار شدن	۳۰	۳۵	۲.۹۷	۱۳	۳.۸۰	۰	۰.۰۰	۴۸	۲.۵۲
۳۱. مجرم و محکوم شدن	۳۱	۴	۰.۳۴	۵	۱.۴۶	۱۲	۳.۱۶	۲۱	۱.۱۰
۳۲. زندانی و اسیر شدن	۳۲	۸	۰.۶۸	۲	۰.۵۸	۱	۰.۲۶	۱۱	۰.۵۸
۳۳. مجازات شدن (بدون قید یا صفت)	۳۳	۳۹	۳.۳۱	۱۶	۴.۶۸	۲	۰.۵۳	۵۷	۳.۰۰
۵۶. مجازات (با قید یا صفت) شدن	۵۶	۱۹	۱.۶۱	۴	۱.۱۷	۱	۰.۲۶	۲۴	۱.۲۶
۳۴. دچار عذاب شدن (بدون قید یا صفت)	۳۴	۵۰	۴.۲۴	۵	۱.۴۶	۰	۰.۰۰	۵۵	۲.۸۹
۵۷. دچار عذاب شدن - به‌طور کلی - (با قید یا صفت) شدن	۵۷	۱۵۵	۱۳.۱۴	۳	۰.۸۸	۳	۰.۷۹	۱۶۱	۸.۴۶
جمع ج) مجازات معنوی - اخروی و احتمالاً دنیوی		۳۱۵	۲۶.۶۹	۵۰	۱۴.۶۲	۱۹	۳۱.۰۵	۳۸۴	۲۰.۱۹
الف + ب + ج: جمع مجازات‌های معنوی		۸۰۱	۶۷.۸۸	۲۳۴	۶۸.۴۲	۲۲۶	۵۹.۴۷	۱۲۶۱	۶۶.۳۰
د) مجازات‌های مادی به‌ظاهر دنیوی									
د - ۱) آسیب جسمی و بلایای طبیعی									
۲۷. هلاک و نابود شدن (بدون قید یا صفت)	۲۷	۳۹	۳.۳۱	۴۶	۱۳.۴۵	۷۸	۲۰.۵۳	۱۶۳	۸.۵۷
۵۵. به هلاکت (با صفت قید) دچار شدن	۵۵	۷	۰.۵۹	۵	۱.۴۶	۹	۲.۳۷	۲۱	۱.۱۰
۲۸. اعدام شدن	۲۸	۲	۰.۱۷	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۲	۰.۱۱
۱۴. قطع عضو	۱۴	۲	۰.۱۷	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۲	۰.۱۱
۳۵. کر و نابینا شدن	۳۵	۶	۰.۵۱	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۷	۰.۳۷

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۴۸. دچار آسیب بدنی شدن	۴۸	۱۸	۱.۵۳	۲	۰.۵۸	۰	۰.۰۰	۲۰	۱.۰۵
۱۵. بیمار شدن (بدون قید یا صفت)	۱۵	۰	۰.۰۰	۲	۰.۵۸	۳	۰.۷۹	۵	۰.۲۶
۴۹. به بیماری (با قید یا صفت) مبتلا شدن	۴۹	۰	۰.۰۰	۱	۰.۲۹	۲۰	۵.۲۶	۲۱	۱.۱۰
۱۶. دچار بلایای طبیعی شدن	۱۶	۱۴	۱.۱۹	۰	۰.۰۰	۳	۰.۷۹	۱۷	۰.۸۹
۱۷. دچار بلا شدن (به‌جز بلایای طبیعی)	۱۷	۳	۰.۲۵	۵	۱.۴۶	۵	۱.۳۲	۱۳	۰.۶۸
جمع د - ۱		۹۱	۷.۷۱	۶۲	۱۸.۱۳	۱۱۸	۳۱.۰۵	۲۷۱	۱۴.۲۵
د - ۲) آوارگی و سایر مشکلات دنیوی									
۱۸. آواره و در به‌در شدن	۱۸	۲	۰.۱۷	۷	۲.۰۵	۱۷	۴.۴۷	۲۶	۱.۳۷
۱۹. دچار سختی معیشت شدن	۱۹	۸	۰.۶۸	۶	۱.۷۵	۳	۰.۷۹	۱۷	۰.۸۹
۵۰. در مقابل دشمنان مغلوب شدن	۵۰	۱	۰.۰۸	۰	۰.۰۰	۱۴	۳.۶۸	۱۵	۰.۷۹
جمع د - ۲		۱۱	۰.۹۳	۱۳	۳.۸۰	۳۴	۸.۹۵	۵۸	۳.۰۵
جمع د (مجازات‌های مادی به‌ظاهر دنیوی)		۱۰۲	۸.۶۴	۷۵	۲۱.۹۲	۱۵۲	۴۰.۰۰	۳۲۹	۱۷.۳۰
ه) مجازات‌های مادی - اخروی و احتمالاً دنیوی									
۳۶. به حیوان تبدیل شدن	۳۶	۲	۰.۱۷	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۲	۰.۱۱
۳۷. دچار آتش شدن (بدون قید یا صفت)	۳۷	۵۱	۴.۳۲	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۵۱	۲.۶۸
۳۸. جهنمی شدن	۳۸	۷۷	۶.۵۳	۲	۰.۵۸	۰	۰.۰۰	۷۹	۴.۱۵
۳۹. دچار عذاب اخروی شدن	۳۹	۸	۰.۶۸	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۸	۰.۴۲
۴۰. به تغذیه شیعی وادار شدن	۴۰	۱۳	۱.۱۰	۱	۰.۲۹	۰	۰.۰۰	۱۴	۰.۷۴
۴۱. دچار آتش جهنم شدن	۴۱	۴۰	۳.۳۹	۱۲	۳.۵۱	۰	۰.۰۰	۵۲	۲.۷۳
۴۲. رفتن به جهنم توصیف‌شده	۴۲	۱۷	۱.۴۴	۰	۰.۰۰	۰	۰.۰۰	۱۷	۰.۸۹
۵۸. دچار آتش شدن (با قید یا صفت)	۵۸	۳۰	۲.۵۴	۱۶	۴.۶۸	۲	۰.۵۳	۴۸	۲.۵۲
۵۹. دچار عذاب اخروی (با قید یا صفت) شدن	۵۹	۳۹	۳.۳۱	۲	۰.۵۸	۰	۰.۰۰	۴۱	۲.۱۶
جمع ه (مجازات‌های مادی - اخروی و احتمالاً دنیوی)		۲۷۷	۲۳.۴۷	۳۳	۹.۶۵	۲	۰.۵۳	۳۱۲	۱۶.۴۰
د + ه) جمع مجازات‌های مادی		۳۷۹	۳۲.۱۲	۱۰۸	۳۱.۵۸	۱۵۴	۴۰.۵۳	۶۴۱	۳۳.۷۰
جمع کل		۱۱۸۰	۱۰۰	۳۴۲	۱۰۰	۳۸۰	۱۰۰	۱۹۰۲	۱۰۰

به موجب ردیف‌های مربوط به جمع مجازات‌های روحی (جمع الف، ب و ج) و جسمی (جمع د و ه) در جدول شماره (۲) سهم مجازات‌های جسمی قرآن و انجیل مشابه یکدیگر (هر دو ۶۸ درصد) و سهم مجازات‌های جسمی تورات بیش از دو کتاب دیگر است (تورات ۴۱ و قرآن و انجیل هر کدام ۳۲ درصد). کای اسکویر ۹/۹ با درجه آزادی ۲، تأییدکننده این تفاوت در سطح ۹۹ درصد است.

در جدول شماره (۳) جزئیات بیشتری درباره توزیع مجازات‌های جسمی و روحی آمده است. براساس این جدول، ۵۶ درصد از گزاره‌های هنجاری مجازات‌دار قرآن دارای مجازات جسمی است و این نوع مجازات رتبه اول قرآن را دارد. در انجیل و تورات، مجازات‌های روحی با سهمی معادل ۴۸ درصد در رتبه اول قرار دارد؛ اما سهم مجازات‌های جسمی انجیل فاصله زیادی با سهم مجازات‌های جسمی آن ندارد؛ در حالی که در تورات، فاصله قابل توجه است. در عوض، سهم مجازات‌های ترکیبی روحی و جسمی تورات (۱۷ درصد) بیش از قرآن (۱۴ درصد) و تورات (۷ درصد) است.

جدول شماره (۳): سهم گزاره‌های هنجاری شامل فقط مجازات روحی، فقط مجازات جسمی و

ترکیب مجازات روحی و جسمی در سه کتاب مقدس

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱. فقط مجازات معنوی - روحی داشتن	۱	۲۷۵	۳۰.۴	۱۴۰	۴۷.۵	۱۲۴	۴۷.۵	۵۳۹	۳۶.۹
۲. فقط مجازات مادی - جسمی داشتن	۲	۵۰.۵	۵۵.۹	۱۳۵	۴۵.۸	۹۳	۳۵.۶	۷۳۳	۵۰.۲
۳. هر دو مجازات جسمی و روحی داشتن	۳	۱۲۴	۱۳.۷	۲۰	۶.۸	۴۴	۱۶.۹	۱۸۸	۱۲.۹
جمع		۹۰۴	۱۰۰	۲۹۵	۱۰۰	۲۶۱	۱۰۰	۱۴۶۰	۱۰۰.۰

هنگامی که گزاره‌های بدون مجازات را نیز در جدول (۳) وارد کنیم و جدول (۴) را تولید می‌نماییم، موضوع از منظر دیگری ملاحظه می‌شود. طبق این جدول، اگر سهم گزاره‌های مجازات‌دار قرآن بیشتر از انجیل و تورات است، سهم هر سه مجازات‌های روحی، جسمی و روحی - جسمی آن نیز از دو کتاب دیگر بیشتر است.

جدول شماره (۴): سهم گزاره‌های هنجاری، بدون مجازات، با مجازات فقط روحی، فقط مجازات جسمی و ترکیب مجازات روحی و جسمی در سه کتاب مقدس

موضوع	کد	قرآن		انجیل		تورات		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱. بدون مجازات	۰	۳۵۸۶	۷۹.۹	۲۴۹۶	۸۹.۴	۲۸۵۴	۹۱.۶	۸۹۳۶	۸۶
۲. دارای فقط مجازات معنوی - روحی	۱	۲۷۵	۶.۱	۱۴۰	۵.۰	۱۲۴	۴.۰	۵۳۹	۵.۲
۳. دارای فقط مجازات مادی - جسمی	۲	۵۰۵	۱۱.۲	۱۳۵	۴.۸	۹۳	۳.۰	۷۳۳	۷.۱
۴. دارای هر دو مجازات جسمی و روحی	۳	۱۲۴	۲.۸	۲۰	۰.۷	۴۴	۱.۴	۱۸۸	۱.۸
جمع		۴۴۹۰	۱۰۰	۲۷۹۱	۱۰۰	۳۱۱۵	۱۰۰	۱۰۳۹۶	۱۰۰

ب) تقارن مجازات‌ها در سه کتاب مقدس

پاسخ به این سؤال که کدام مجازات‌ها با یکدیگر تقارن دارند، مستلزم آن است که احتمال وقوع تصادفی «با هم بودن» را از طریق محاسبه ضریب همبستگی فی^۱ از محدوده بررسی خارج کنیم. پس از این محاسبه، با حذف ضرایب همبستگی کمتر از ۰/۱ و فراوانی‌های کمتر از ۱۰ مدل، تقارن مجازات‌های هریک از سه کتاب به شرح زیر تنظیم شد.

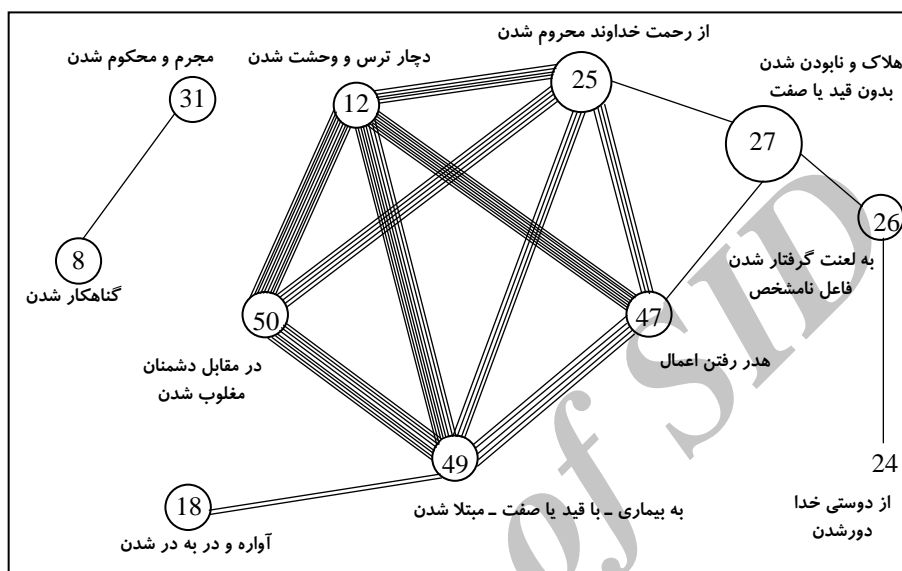
تقارن مجازات‌ها در تورات

رتبه اول همبستگی در تورات مربوط به دواير ۱۲ و ۵۰ (دچار ترس و وحشت شدن و در مقابل دشمنان مغلوب شدن) با ضریب ۰/۹۶۲ است. در رتبه بعدی ضریب ۰/۷۹۸ می‌نشیند که از آن تقارن دواير ۱۲ و ۴۹ (دچار ترس و وحشت شدن و به بیماری - با قید یا صفت - مبتلا شدن) است. رتبه سوم با ضریب ۰/۷۷ مربوط به دواير ۱۲ و ۴۷ (دچار ترس و وحشت شدن و هدر رفتن اعمال) است.

مدل تقارن مجازات‌های تورات، تصویری منحصر به فرد دارد. در وسط مدل، یک پنج‌ضلعی مرکب از دواير ۱۲، ۲۵، ۴۷، ۴۹ و ۵۰ قرار می‌گیرد که همگی از طریق اتصالاتی بین ۴ تا ۸ خط با یکدیگر در تقارن هستند. این دواير، نماینده این مجازات‌ها هستند: به بیماری (با قید یا صفت) مبتلا شدن، در مقابل دشمنان مغلوب شدن، دچار ترس و وحشت شدن، دچار دشمنی، خشم و انتقام خداوند شدن و هدر رفتن اعمال.

1. Phi-correlation.

از دایره ۴۹ (به بیماری - با قید یا صفت - مبتلا شدن) یک اتصال دوخطی به دایره ۱۸ (آواره و در به در شدن) وجود دارد. این پنج ضلعی از طریق دو همبستگی یک خطی به دایره ۲۷ (هلاک و نابود شدن) که بزرگترین دایره مدل است، متصل می شود؛ دایره ای که با دو دایره دیگر (به لعنت گرفتار شدن و از دوستی خدا دور شدن) یک زنجیره سه تایی را تشکیل می دهند. در کنار این مجموعه درهم پیچیده، یک تقارن دوتایی مرکب از دوایر ۸ و ۳۱ (گناهکار شدن و مجرم و محکوم شدن) قابل مشاهده است.

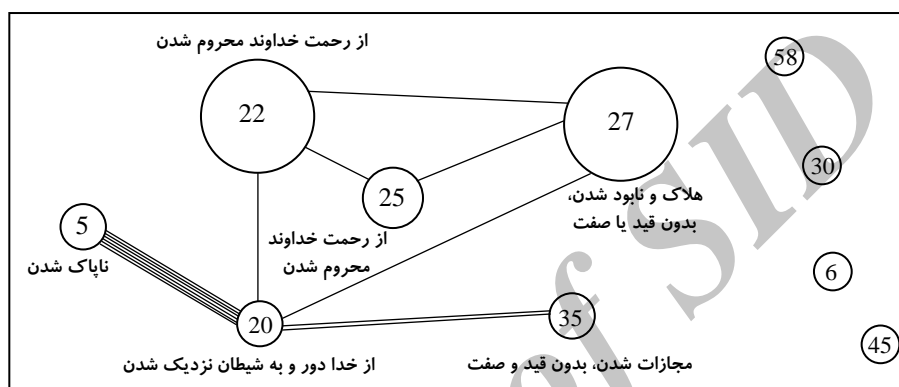

مدل تقارن مجازات‌ها در تورات

تقارن مجازات‌ها در انجیل

بزرگ‌ترین ضریب همبستگی تقارن مجازات‌ها در انجیل با ضریب $0/604$ مربوط به دایره ۵ (ناپاک شدن) و دایره ۲۰ (از خدا دور و به شیطان نزدیک شدن) است. پس از آن ضریب $0/574$ میان دایره ۲ و ۱۹ (رسوا شدن و دچار سختی معیشت شدن) است. رتبه سوم مربوط به دو ضریب $0/348$ است که یکی متعلق به دوایر ۱۳ و ۴۸ (دچار حسرت و پشیمانی شدن و دچار آسیب بدنی شدن) و دیگری از آن دوایر ۱۱ و ۵۹ (سرگردان شدن و دچار عذاب اخروی - با قید یا صفت - شدن) است. رتبه سوم یا چهارم مربوط به دوایر ۵۹ و ۲۳ (دچار عذاب اخروی - با قید یا صفت - شدن) است.

مدل تقارن مجازات‌های انجیل، تصویری از یک مجمع‌الجزایر دارد و محور اصلی آن را دایره ۲۰ (از خدا دور و به شیطان نزدیک شدن) تشکیل می‌دهد که از یک‌سو، تقارن شش خطی (همبستگی ۰/۶) با دایره ۵ (ناپاک شدن)، از سوی دیگر، تقارن دوطرفی با دایره ۳۳ (مجازات شدن، بدون قید و صفت)، از جهت سوم تقارن با دایره بزرگ ۲۷ (هلاک و نابود شدن، بدون قید و صفت) و از چهارمین جهت، با دایره بزرگ دیگر (دایره ۲۲: از رحمت خداوند محروم شدن) متصل است. ضمن آنکه دایره ۲۵ (از رحمت خداوند محروم شدن) با دو دایره بزرگ ۲۲ و ۲۷ (هلاک و نابود شدن، بدون قید و صفت و از رحمت خداوند محروم شدن) نیز در تقارن یک‌خطی است.

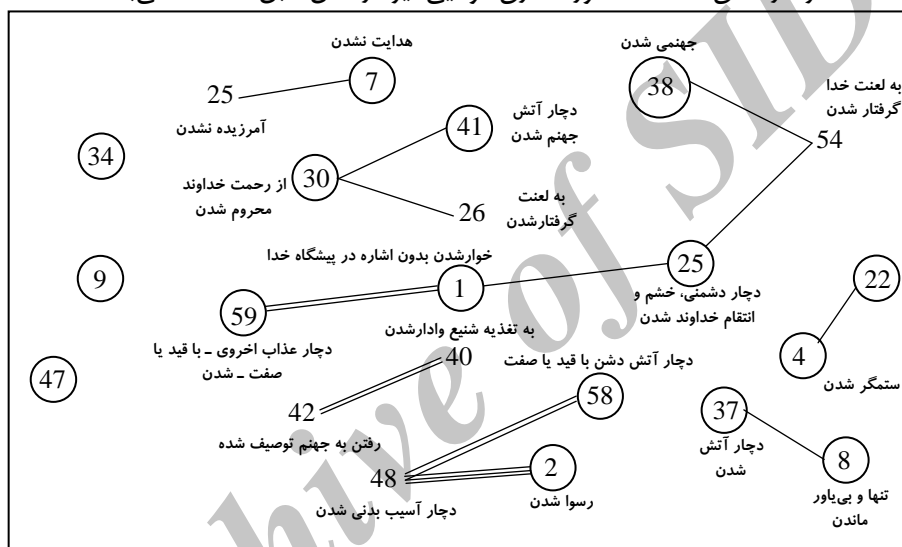

مدل تقارن مجازات‌ها در انجیل

تقارن مجازات‌ها در قرآن

بزرگ‌ترین ضریب همبستگی تقارن مجازات‌های قرآن مربوط به سه تقارن با ضریب همبستگی مشابه ۰/۴۹۹ است که عبارتند از: کد ۱۴ (قطع عضو) + کد ۱۸ (آواره و دربه‌در شدن)، کد ۱۴ (قطع عضو) + کد ۲۸ (اعدام شدن) و کد ۱۸ (آواره و دربه‌در شدن) + کد ۲۸ (اعدام شدن). رتبه دوم با ضریب ۰/۴۰۷ مربوط به تقارن کد ۱۳ (دچار حسرت و پشیمانی شدن) + کد ۵۰ (در مقابل دشمنان مغلوب شدن) است. رتبه سوم نیز دارای ضریب همبستگی ۰/۳۴۴ و مربوط به تقارن کدهای ۴۸ و ۲ می‌باشد (دچار آسیب بدنی شدن و رسوا شدن). بیشتر این ضرایب مربوط به فراوانی‌های زیر صدتاست. وضعیت تقارن‌های فراوانی‌های ده تا و بیشتر در مدل منعکس است.

مدل تقارن مجازات‌های قرآن از یک زنجیره چهاردایره‌ای، دو زنجیره سه‌دایره‌ای و چهار اتصال دودایره‌ای تشکیل شده است. زنجیره اول با بزرگ‌ترین دایره (جهنمی شدن) که نماینده فراوان‌ترین مجازات است، آغاز و با همبستگی ۰/۱ به لعنت خدا گرفتار شدن، سپس با همان ضریب به دچار خشم و انتقام خدا شدن و در همان حد به خوار شدن متصل است. بین این مجازات و آخرین حلقه این زنجیر (دچار عذاب اخروی با قید و صفت شدن) همبستگی ۰/۲ حاکم است. از نظر میزان ضریب همبستگی، زنجیره سه‌دایره‌ای ۲، ۴۸ و ۵۸ قابل توجه است. آنها نماینده رسوا شدن (دایره ۲) و دچار آسیب بدنی شدن (دایره ۴۸) هستند که با همبستگی ۰/۳ به دایره ۴۸ و دایره ۵۸ با همبستگی ۰/۲ اتصال دارند. دومین زنجیره سه‌دایره‌ای با ضریب ۰/۱ مربوط به دچار آتش جهنم شدن، از رحمت خداوند محروم شدن و به لعنت گرفتار شدن است. سه مورد تقارن دوتایی نیز در مدل قابل مشاهده می‌باشد.

مدل تقارن مجازات‌ها در قرآن

نتیجه

مقاله حاضر با به کارگیری روش تحلیل محتوای عمقی، در پاسخ این سؤال که مجازات‌های مطرح در تورات، انجیل و قرآن تا چه حد مشابه و متفاوت هستند، به نتایجی به شرح زیر رسید: در سه کتاب مقدس می‌توان گزاره‌های هنجاری بسیاری یافت که فاقد مجازات هستند

(۸۶ درصد)؛ اما از هر هفت گزاره هنجاری، یک گزاره همراه با مجازات است. این نسبت در هر سه کتاب یکسان نیست. به ترتیب قرآن، انجیل و تورات گزاره‌های بیشتری از این نوع دارند. بررسی کیفی مجازات‌های سه کتاب، تفاوت‌هایی را با مفهوم مشابه آن در حوزه جامعه‌شناسی آشکار کرد. در جامعه‌شناسی، ضمانت‌های اجرایی، نوعی پاداش یا تنبیه تعریف می‌شوند که هنجارهای مورد انتظار جامعه را تقویت می‌کنند و در نتیجه نسبی هستند؛ در حالی که ضمانت‌های اجرایی استخراجی از سه کتاب مقدس، دربرگیرنده «همهٔ زمان‌ها و همهٔ مکان‌ها» هستند. به همین دلیل، مقاله پیشنهاد دسته‌بندی دیگری از هنجارها را ارائه کرد و از ضمانت‌های اجرایی با منشأ زمینی و ضمانت‌های اجرایی با منشأ آسمانی سخن گفت. آنچه در سه کتاب مقدس آمده - چه حوزه اجرای آن دنیوی و چه اخروی باشد - در دسته دوم جای می‌گیرد. بررسی مضامین مجازات‌های سه کتاب مقدس نشان داد که تنوع این مجازات‌ها در قرآن به مراتب بیش از دو کتاب دیگر است؛ زیرا از ۵۹ مضمون یافت‌شده در سه کتاب، ۵۷ مضمون در قرآن دیده می‌شود؛ در حالی که این نسبت در تورات بسیار پایین‌تر از دو کتاب دیگر است (مجازات‌های غایب در تورات ۲۷ و در انجیل ۱۴ مضمون). رتبه اول مجازات‌های تورات با سهم ۲۵٪ «هلاک و نابود شدن» است. همین مجازات - اما با سهمی کمتر - در رتبه اول مجازات‌های انجیل نشسته است. رتبه اول مجازات‌های قرآن متفاوت با آن دو و مربوط به «دچار عذاب شدن» است. ضمن آنکه جهنم و آتش در قرآن - در مقایسه با دو کتاب دیگر - جایگاه مهمی دارد. با تعمق بیشتر مجازات‌هایی با منشأ آسمانی به دست آمد که برخی از آنها، اخروی یا آن‌جهانی، برخی این‌جهانی و گروهی نیز ترکیبی از این‌جهانی و آن‌جهانی هستند. ضمن آنکه هریک از آنها را می‌توان به روحی و جسمی تقسیم کرد. مطالعه نشان داد که سهم هریک از این انواع در قرآن شبیه به هم و تقریباً مساوی است. در انجیل، بیشترین سهم به مجازات‌های معنوی - اخروی یا اخروی - دنیوی و در تورات، بیشترین مجازات‌ها از نوع مجازات‌های مادی به‌ظاهر دنیوی است. در وزن‌دهی مجازات‌ها دیده شد که میانگین وزن مجازات‌های روحی در انجیل بیش از قرآن و تورات است؛ در حالی که در قرآن کمتر، اما یک‌دست‌تر از دو کتاب دیگر و از آن‌سو، میانگین وزن

مجازات‌های جسمی در آن بیش از تورات و انجیل است. به‌خلاف مجازات‌های روحی، پراکندگی وزن این گونه مجازات‌ها در قرآن بالاست. در تورات بالاترین ضریب تقارن مجازات‌ها مربوط حضور دو مجازات دچار ترس و وحشت شدن و در مقابل دشمنان مغلوب شدن و در انجیل مربوط به ناپاک شدن و از خدا دور و به شیطان نزدیک شدن است. در قرآن نیز سه مجازات اعدام، قطع عضو و آواره و دربه‌در شدن، تقارن‌های بالا را تشکیل می‌دهند. یافته‌های این پژوهش این فرصت را برای پژوهشگران علاقمند فراهم کرده تا با تمرکز بر داده‌های عددی، امکان مقایسه‌های بیشتر در این زمینه را به‌دست آورند و با کارآیی روش‌های تحقیق تلفیقی بیشتر آشنا شوند.

منابع و مأخذ

۱. قرآن حکیم، ترجمه طاهره صفارزاده، تهران، پارس کتاب.
۲. قرآن مجید، ترجمه محمدمهدی فولادوند، تهران، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی.
۳. [انجیل عهد جدید]، ۱۹۰۱، کتاب عهد جدید، چاپ لندن.
۴. کتاب تورا [تورات] مقدس، ۱۳۶۴، ترجمه ماشاءالله رحمان پوردادود و موسی زرگر، تهران، علمی.
۵. کتاب مقدس عهد عتیق و عهد جدید [تورات]، ۱۳۸۳، ترجمه فاضل‌خان همدانی، ویلیام گلن و هنری مرتن، تهران، اساطیر.
۶. انجیل شریف، ۱۹۸۶، ترجمه انجمن کتاب مقدس، تهران، انجمن کتاب مقدس و چاپخانه گلشن.
۷. تیوارت، کدارنات، ۱۳۸۱، دین‌شناس تطبیقی، ترجمه مرضیه (لوئیز) شنکایی، تهران، سمت.
۸. رفیع‌پور، فرامرز، ۱۳۸۵، آناتومی جامعه؛ مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی کاربردی، تهران، انتشار.
۹. سیدحسینی تاشی، سیدصادق، ۱۳۸۶، رابطه جرم و گناه، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۰. طباطبایی، سیدمحمدحسین، ۱۳۸۸، تعالیم اسلام، به کوشش سیدهادی خسروشاهی، قم، بوستان کتاب.

۱۱. فیشر، مری پث، ۱۳۸۸، *دین در قرن بیست و یکم*، ترجمه مرضیه سلیمانی، تهران، علم.
۱۲. کونگ، هانس، ۱۳۸۷، *ساحت‌های معنوی ادیان جهان، نشانه راه*، ترجمه حسن قنبری، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب.
۱۳. گیدنز، آنتونی، ۱۳۷۷، *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نی.
۱۴. محسنیان‌راد، مهدی، ۱۳۹۰، *کتاب نرم‌افزار ام. آر. پی (ویژه تحقیقات کمی و کیفی در حوزه علوم اجتماعی - علوم انسانی)*، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۱۵. منسکی و دیگران، ورنر، ۱۳۷۸، *اخلاق در شش دین جهان*، ترجمه محمدحسین وقار، تهران، اطلاعات.

16. Ballantine, Jeanne H. & Keith A. Roberts, 2010, *Our Social World*, Washington Dc., Sage.
17. Esterberg, Kristin G., 2002, *Qualitative Methods in Social Research*, Boston, McGraw _ Hill.
18. Ferrante, Joan, 2008, *Sociology: A Global Perspective*, United States, Thomson.
19. Holliday, Adrian, 2002, *Doing and Writing Qualitative Research*, London, Sage.
20. Neuendorf, Kimberly A., 2004, *The Content Analysis Guidebook*, London, Sage.
21. Shepard, Jon M. Shepard, 2007, *Sociology, United States*, Thomson.
22. Teddlie, Charles and Tashakkori, Abbas, 2009, *Foundations of Mixed Research: Integrating Qualitative and Quantitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences*. London, Sage.